

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Raport științific de cercetare doctorală

Tutore îndrumător:

Prof. univ. dr. Wilhelm DANCĂ

**Doctorand:
Mihail TEACĂ**

București, 2015

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Relația Biserică-Stat din România, în societatea actuală a Uniunii Europene

Tutore îndrumător:

Prof. univ. dr. Wilhelm DANCĂ

Doctorand:

Mihail TEACĂ

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

Preliminarii	3
Capitolul 1: Uniunea Europeană	7
1.1. Scurt istoric al Uniunii Europene	7
1.2. Dimensiunile integrării europene	10
1.3. Relația dintre Biserică și Stat în primele patru secole	13
Capitolul 2: Libertatea religioasă în Uniunea Europeană	17
2.1. Simbolurile religioase în școlile din Uniunea Europeană	20
2.2. Provocările dialogului interreligios în Uniunea Europeană	23
Capitolul 3: Libertatea religioasă în Constituțiile țărilor din Uniunea Europeană	25
3.1. Libertatea religioasă în legislația română.....	30
Capitolul 4: Relația Stat – Biserică în țările Uniunii Europene	33
4.1. Relația Stat-Biserică în Grecia	34
4.2. Relația Stat-Biserică în Anglia	36
4.3. Relația Stat-Biserică în Suedia	39
4.4. Relația Stat-Biserică în Franța.....	41
4.5. Relația Stat-Biserică în Olanda.....	45
4.6. Relația Stat-Biserică în Italia.....	48
4.7. Relația Stat-Biserică în Germania	51
Capitolul 5: Relația Biserică – Stat din România, în societatea actuală a Uniunii Europene	55
5.1. Biserica și politica din perspectivă canonică.....	61
5.2. Reprezentanțele Bisericilor Ortodoxe la Bruxelles	66
5.3. Biserica și Statul din România în contextul actual al Uniunii Europene.....	69
Concluzii	76
Bibliografie	79

REZUMAT

Biserica este de origine divino-umană. Ea a fost întemeiată de către Mântuitorul Iisus Hristos în chip tainic, pe Cruce și în mod văzut în urma predicii sfinților apostoli la Cincizecime, ea are ca scop sfințirea membrilor ei. Statul însă, are menirea de a oferi cetățenilor săi garanția unei vieți normale, în toate domeniile de activitate. Biserica fiind trupul lui Hristos, ea unește în sine cele două naturi, divină și umană, cu lucrările și voințele lor firești. Biserica este legată de lume prin natura ei omenească, creată. Totuși, ea interacționează cu ea nu ca un organism pur pământesc, ci în întreaga ei plinătate tainică. Tocmai natura divino-umană a Bisericii face posibilă transfigurarea și curățirea harică a lumii, săvârșite în istorie prin conlucrarea, „sinergia”, creatoare a mădularelor cu Capul trupului Bisericii.

Relația dintre Biserică și stat, reprezintă de la bun început un laitmotiv al prezenței Creștinismului în istorie. Distincția fundamentală operată prin persoana lui Hristos, om și Dumnezeu, între ceresc și pământesc în materie politică va duce la atitudinea aparent detașată a creștinului dar, care se roagă inclusiv pentru formele de stăpânire noncreștine (cf. Epistola către Romani cap. 13).

Biserica nu și-a formulat o teză de credință despre o anumită vreme sau despre condițiile ei, ea nu și-a fixat o învățătură sau o doctrină a ei, nici despre Stat și despre raporturile sale cu acesta, ea se ghidează numai după principiile care decurg din situarea și lucrarea ei în timp. Nici în Sfânta Scriptură, nici în Sfânta Tradiție și nici în Sfintele Canoane nu se găsește vreo învățătură despre Stat. În Sfânta Scriptură nu se vorbește de stat, ci numai de stăpânirea pe care o reprezintă Statul în general, de atitudinea pe care trebuie să o aibă credincioșii și Biserica față de această stăpânire (Pr. Dr. Ion MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament*, Ed. IMBOR, București, 1984, p. 461.).

Atitudinea Bisericii față de Stat s-a reflectat și în normele ei legale, în canoane, și chiar în cultul ei public, prin rugăciunile ei speciale, pentru stăpânirea politică, pentru conducerea statelor (Arhid. Prof. Dr. Ioan FLOCA, *Drept canonic ortodox*, vol. 2, Ed. IBMBOR, București, 1990, p. 280.). Statul este de regulă conștient de chemarea sa de a clădi viața poporului pe principiile binelui și dreptății, îngrijindu-se atât de bunăstarea materială, cât și de cea spirituală a societății. De aceea, Biserica poate coopera cu statul în chestiuni de pe urma cărora beneficiază atât Biserica însăși, cât și individul și societatea.

În lumea contemporană, statul se prezintă de obicei secular, nelegat de niciun fel de angajamente religioase. Cooperarea sa cu Biserica se limitează la câteva domenii și se întemeiază pe neamestecul reciproc în treburile celuilalt. Biserica nu trebuie să-și asume funcții rezervate

statului, dar poate cere sau poate îndemna autoritatea de stat să-și exercite puterea în unele cazuri, dar decizia în această chestiune rămâne statului. Statul nu trebuie să intervină în viața Bisericii, în transmiterea credinței, în viața ei liturgică, sau în practica duhovniciei etc. Biserica așteaptă de la stat respect față de normele sale canonice și celelalte statute interne ale ei (Ioan I. ICA Jr., Germano MARANI, *Gândirea socială a Bisericii*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 194.).

Alăturarea elementului religios de integrarea în Uniunea Europeană, pare surprinzătoare, putând exista impresia că nu pot interacționa, în realitate au o bază comună extrem de solidă. Comunitatea europeană este fundamentată pe valori care se referă la democrație și la statul de drept, definind totodată drepturile omului și libertățile fundamentale așa cum au fost ele exprimate în Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

CAPITOLUL 1: UNIUNEA EUROPEANĂ

Uniunea Europeană (UE) și-a început existența la 1 noiembrie 1993, fiind noua denumire a Comunității Economice Europene (CEE), înființată în 1957.

Gândirea promotoare a unei Europe unite este veche și a fost exprimată prin diverse idei. În secolul trecut, marele scriitor francez Victor Hugo (1802-1885) vorbea de ziua în care toate națiunile continentului se vor uni într-o societate supremă și vor forma o frăție a Europei, fără a pierde caracteristicile remarcabile ale identității lor.

În 1947 a fost lansat „Planul Marshall”, în scopul reconstrucției europene. Statele Unite ale Americii au oferit ajutorul lor pentru reconstrucție tuturor țărilor continentului, dar acest ajutor a fost acceptat, doar de țările care urmau să constituie Europa Occidentală.

CAPITOLUL 2: LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Libertatea religioasă aduce în discuție un act de credință personal, care este rodul determinării conștiinței fiecăruia, iar pentru ca acest act de conștiință să fie personal, el trebuie să fie liber. O convingere impusă nu angajează în totalitate spiritul, nu este decât o manifestare exterioară. Printr-o violentare a conștiinței, pot să fie influențate statisticile, dar în nici un caz credința. Actul de credință liber și conștient realizat trebuie să poată fi manifestat public. Această libertate de manifestare este normal însă să fie restrânsă pentru motive de ordine publică și atentare la bunele moravuri, deoarece nu ar putea fi tolerat un cult care ar propovădui sacrificiul uman sau alte comportamente antisociale. Trebuie precizat că în același timp societatea trebuie să respingă acele culte sau forme de manifestare religioasă care ofensează grav morala naturală,

chiar dacă nu există sancțiuni penale în acest sens. Dreptul la libertate religioasă este totodată un drept natural și astfel el trebuie să fie integrat în dreptul de stat. Este un drept civil care are în vedere respectarea convingerilor religioase de cetățeni între ei și de puterea publică. În extinderea sa, acest drept garantează demersul de credință al fiecăruia, familiilor le subliniază obligația și libertatea de a transmite credința, iar colectivităților religioase, libertatea de a trăi conform credinței. Când în conținutul lui, acest drept acoperă dreptul la o liberă adeziune la credință, libera observare a normelor de credință și libera răspândire a acesteia, el garantează de fapt libertatea conștiinței.

Pentru ca dreptul la libertate religioasă să fie efectiv exersat, este important ca aceasta să fie recunoscută și garantată de către Stat. Această recunoaștere specifică ia o dublă formă, de garanție a libertății persoanelor și a comunităților din care fac parte. Specificitatea libertății religioase este că ea nu se lasă redusă la nici una din componentele care o constituie și care o presupun; la fel, ea face apel la libertatea de conștiință, dar nu se restrânge la sfera personală, ea nu se confundă în nici un caz cu libertatea de opinie sau libertatea filosofică, deoarece ea este libera adeziune la un adevăr revelat și profesat în comun.

Libertatea de religie ca și drept individual este recunoscută fără excepție și în integralitatea sa de către țările Uniunii Europene. Trebuie să observăm de asemenea o tendință generală de recunoaștere a dreptului la liberă determinare a cultelor. Cu toate că în unele sisteme marcate de tradițiile Bisericii de stat, organele autorității laice rămân competente în ceea ce privește puterea de decizie finală în chestiuni pur religioase (Țările din nordul Europei), toate cultele care nu doresc să se supună unui astfel de regim rămânând libere de a forma comunitățile lor independente.

Relațiile Biserică-Stat în diferite țări din Uniunea Europeană sunt foarte legate de specificul istoric și cultural-religios al fiecărei națiuni și reprezintă un element intrinsec legat de fiecare configurație națională în particularitățile sale culturale și socio-politice. Libertatea religioasă fiind un element important al democrației, și element de bază în relațiile Biserică-Stat, problema pluralismului religios trebuie privită cu multă seriozitate în fiecare societate unde se instituționalizează democrația. Intervenția directă a structurilor europene în acest domeniu al tipului de relație Biserică-Stat este dificilă, deoarece o astfel de intervenție ar putea fi comparată cu situația în care “o oarecare instituție vine să se amestece în sistemul politic propriu fiecărei țări”.

2.1. Simbolurile religioase în școlile din Uniunea Europeană

Simbolurile religioase reprezintă, în fapt, unul dintre fronturile de luptă deschise cu sute de ani în urmă și în special după Revoluția franceză (1789-1799) între Biserică, pe de o parte, și opozații săi, pe de altă, adversarii Bisericii manifestându-se cu diferite grade de forță, cel mai energic curent fiind acela al unei secularizări totale.

În interiorul Uniunii Europene, atitudinile față de prezența simbolurilor religioase în spațiile publice diferă în funcție de specificul fiecărei țări. Unele dintre acestea dispun de anumite reglementări legislative particulare, în timp ce altele se bucură de tradiții puternice și clar stabilite. În același timp, poziția diferitelor confesiuni religioase din interiorul UE cu privire la această problemă este departe de a fi uniformă. Unele state, cum este cazul Franței, propun o laicitate fără compromisuri, în timp ce altele întrețin legături privilegiate cu unele culte religioase sau instituind chiar o Biserică de Stat (Anglia).

În general, țările Uniunii Europene sunt de tradiție creștină și această amprentă este foarte vizibilă în special în sudul și estul Europei, acolo unde predominante sunt bisericile Catolică și Ortodoxă.

2.2. Provocările dialogului interreligios în Uniunea Europeană

Pluralismul religios poate fi abordat din punct de vedere social, politic, diplomatic, economic, cultural, însă pentru cei care au răspunderea pastorală a comunităților de credință, prima abordare o reprezintă domeniul teologic și duhovnicesc. Întâlnirea sau coexistența mai multor religii într-o Europă unită este, desigur, un fenomen complex, care poate da naștere unor sentimente de teamă sau de închidere în sine, de nesiguranță și de neliniște.

Statul, privit ca ansamblu s-a preocupat cel mai mult de problemele economice, educative și culturale, uneori chiar militare. Dar, în Uniunea Europeană au început să se ivească tensiuni cu caracter religios care îngrijorează prin intensitate sau prin întindere. Evenimente dramatice, cum au fost violențele împotriva creștinilor din Irak, în Iran, în Egipt sau în alte părți, Coranul ars și atentatele care i-au urmat, impun oamenilor politici și organismelor internaționale necesitatea de a reflecta și de a reacționa astfel încât să evite ca asemenea drame să se mai repete pe viitor și să afecteze țările europene.

Europa este din ce în ce mai mult alcătuită din diasporă. Culturile dominante trebuie să integreze persoane provenite din alte culturi. Omul din diaspora este despărțit de cultura sa de origine marcată cel mai adesea de o apartenență religioasă și nu mai are în mod obligatoriu aceleași repere. Nu-și poate practica religia întotdeauna în condiții acceptabile. Copiii săi sunt

școlarizați într-un sistem diferit de cel pe care îl cunoștea; el devine astfel tot mai străin față de sine și față de cultura sa de origine. În diaspora, emigrantul se vede confruntat cu o lume în care multe din vechile repere (îndeosebi reperele religioase) sunt fie diferite, fie abstracte, nemaifiind trăite în viața de zi cu zi. Ispita o constituie atunci izolarea, închiderea în sine individualistă și o viziune individuală asupra a ceea ce este religia. Treptat, se pierde legătura cu comunitatea de origine. Emigrantul se regăsește dezrădăcinat și însingurat, închis în sine, uneori cu familia sa atunci când aceasta nu a rămas în țara de baștină. Legătura religioasă slăbește și dispare, în afară de cazul în care găsește în țara gazdă o comunitate etnică și religioasă care să-i îngăduie să-și trăiască cultura și credința. În caz contrar, a-ți trăi credința țării de origine este considerat inutil, ba chiar contrar integrării în țara gazdă.

CAPITOLUL 3: LIBERTATEA RELIGIOASĂ ÎN CONSTITUȚIILE ȚĂRILOR DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

În general, Constituțiile europene recunosc de la bun început libertatea religioasă, dar această libertate ar trebui să implice și autonomia cultelor. Această autonomie nu este întotdeauna recunoscută prin Constituție, fiind obiectul unor alte acte normative, după tradiția juridică a fiecărui Stat. Pentru ca libertatea cultelor să fie efectivă, recunoașterea acestei libertăți este insuficientă cultele trebuind să fie protejate din punct de vedere juridic și mai ales la nivel de lege fundamentală.

3.1. Libertatea religioasă în legislația română

Cât privește *relația stat-biserică*, Constituția nu declară separația Bisericii de stat, dar nici nu face referire la vreo organizație religioasă ca fiind Biserică de stat sau Biserică privilegiată. Se pot vedea *trăsături ale statului laic* prezente în textul constituțional. Astfel în primele două aliniate este garantată libertatea conștiinței și cea a credințelor religioase, în aliniatul al treilea garantează libertatea cultelor religioase care „se organizează potrivit statutelor proprii” pentru ca în aliniatul al cincilea să fie garantată *autonomia* cultelor față de stat. Cu toate acestea *nu poate fi vorba despre o separație totală ~ stat și biserică* atâta vreme cât legiuitorul îmbină principiul autonomiei și pe cel al libertății cultelor religioase cu principiul conform căruia „cultele se bucură de sprijinul” statului și câtă vreme recunoaște ierarhii cultelor.

CAPITOLUL 4: RELATIE STAT – BISERICĂ ÎN ȚĂRILE UNIUNII EUROPENE

În această relație, Bisericii de Stat îi este recunoscut rolul de principală instituție ce este capabilă să păstreze și să dezvolte valori de ordin spiritual și moral. În general, Bisericile

recunoscute ca fiind Biserici de Stat au obținut acest statut datorită unei bogate activități sociale, cultural-naționale și în domeniul activităților educaționale desfășurate în decursul istoriei. Rolul și locul unei anumite Biserici este subliniat în acest caz și datorită ponderii sale sociologice. Astfel, în cazul acestui model, Biserica este numită într-un mod direct sau indirect fie „Biserică populară” (Cazul Danemaricii.), „Biserică dominantă” (Cazul Greciei.), sau „Biserică națională”.

De cele mai multe ori, această poziție dominantă a unei Biserici este criticată de către specialiștii din Uniunea Europeană, considerând-o incapabilă de a asigura la nivelul standardelor europene principiile libertății, egalității și autonomiei religioase. Membrii acestor comunități eclesiastice susțin însă că rolul și locul mai important acordat unei Biserici derivă natural din realitățile de ordin social și cultural. Pentru aceștia este foarte normal ca un Stat să încerce să protejeze — bineînțeles în limitele toleranței religioase — o anumite Biserică ce promovează valori considerate ca fiind esențiale pentru națiunea respectivă. Se mai apreciază că îndepărtarea de la o tradiție susținută de Biserica dominantă ar duce încetul cu încetul la pierderea identității, valorilor și tradițiilor naționale.

CAPITOLUL 5: RELAȚIA BISERICĂ – STAT DIN ROMÂNIA, ÎN SOCIETATEA ACTUALĂ A UNIUNII EUROPENE

Relația Biserica – Stat trebuie înțeleasă astfel încât acestea să fie recunoscute ca făcând parte din diferite structuri de putere. Se consideră, pe drept cuvânt că postmodernismul, sau mai bine zis ceea ce numim astfel, determină un nou tip de interacțiune între Biserica și Stat. Aceasta se datorează evident noilor reconsiderări postmoderne.

Culte prezintă, în cadrul Uniunii Europene, o importanță cu totul specială, datorită particularităților ce le disting de orice alte structuri statale și nestatale. Ele constituie, totodată, și o parte integrantă primordială a culturii europene. Europa ia în considerare în alcătuirea ei tradițiile constituționale comune, dar și tradițiile și culturile statelor membre, identitatea lor specifică națională, în baza *principiului subsidiarității*, așa cum afirmă în proiectul Constituției Europene: „în domeniile ce nu țin de competența sa exclusivă, Uniunea intervine numai și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi atinse în mod satisfăcător de către statele membre (art. I-9 din Constituția Europei, „Proiect de tratat de instituire a unei Constituții pentru Europa – adoptat prin consens de Convenția Europeană la 13 iunie și 10 iulie 2003”, ed. Convenția Europeană, Luxembourg, 2003, p. 265.). Ca atare Uniunea se angajează să respecte și să protejeze dreptul civil eclesial al statelor membre („Uniunea respectă și nu aduce atingere

statutului de care beneficiază, în baza dreptului național, bisericile și asociațiile sau comunitățile religioase din statele membre) (art. I-51).

Unul dintre punctele cele mai sensibile referitoare la implicarea Bisericii în viața societății românești este cel legat de intervenția reprezentanților instituțiilor ecleziastice în chestiuni etice care influențează într-o manieră determinantă concepția despre viață și comunitate. După căderea comunismului avortul a fost legalizat și milioane de copii nenăscuți au fost sacrificați pe „altarul” egoismului ce pare să influențeze atât de mult gândirea unor contemporani de-ai noștri. Un creștin autentic nu poate rămâne indiferent la acest fenomen extrem de grav ce se extinde în societatea românească adeseori „justificat” de o așa-zisă „libertate a femeii de a face ce dorește cu propriul corp” fără a lua în considerare dreptul inalienabil la viață a copiilor nenăscuți. Lupta de idei împotriva avortului și pentru o cultură a vieții este dusă în comun în România atât de ortodocși cât și de protestanți și catolici. Se organizează marșuri pentru viață, rugăciuni pentru copiii nenăscuți, campanii în mass-media precum și centru de consultanță pentru femeile ce sunt puse în fața unor astfel de alegeri dramatice. Din nefericire nu există o reală voință politică pentru a abroga legea ce permite avortul, uneori folosindu-se pretextul că doar comunismul s-ar fi opus avortului, lucru fals în mod evident.

În ultimii ani Biserica a trebuit să reacționeze în mod clar și pe un alt subiect sensibil și foarte controversat: așa-zisele „cupluri de fapt homosexuale”. În ciuda faptului că în România nu există în mod oficial drepturi civile pentru astfel de cupluri există o campanie tot mai susținută în acest sens, campanie dusă tot de anumite organizații non-guvernamentale în ciuda opoziției evidente a mării majorități a populației și a lipsei unei încurajări din partea unor forțe politice. Confuzia care riscă să se creeze între aceste „cupluri” și instituția familiei este reală și acest lucru se poate vedea și din experiența altor țări ale Uniunii. Departe de a discrimina vreo persoană, Biserica luptă pentru protejarea conceptului de familie în societate, concept care în nici un caz nu poate să se bazeze decât pe raportul consensual de iubire a unui bărbat și a unei femei în fața lui Dumnezeu și a autorităților civile în instituția căsătoriei. Încercarea de a echivala căsătoria cu fel de fel de „cupluri de fapt” nu este doar departe de tradiția creștină dar și de tradiția legislativă europeană. Să sperăm că în România în ciuda unor presiuni din partea unor lobby extrem de bine organizate, instituția familiei va rămâne ca și până acum protejată de legislație și clar definită. Schimbări legislative din alte state ale UE care au dus la recunoașterea unor drepturi civile pentru „cuplurile de fapt homosexuale” sau chiar „căsătoria între persoane de același sex privesc exclusiv acele țări și în nici un caz nu exprimă o linie comună a tuturor țărilor din UE.

Biserica are datoria morală de a interveni în chestiunile etice dat fiind că este parte integrantă a societății și nu poate fi exclusă doar pentru că în cultura post-modernă poziția creștină pare uneori în contradicție cu o așa-zisă “gândire progresistă”. Susținerea clară a culturii vieții și lupta de idei împotriva eutanasiei, avortului, așa-zisei „căsătorii homosexuale” și a violenței de orice fel rămân coordonate fundamentale ale aportului Bisericii la viața comunității. În ciuda relativismului, indiferentismului tot mai frecvent în unele medii sau chiar a anticlericalismului, societatea românească nu rămâne în mod evident insensibilă la apelurile Bisericii în favoarea valorilor creștine. Acest lucru nu înseamnă în nici un caz că de fapt clerul ar face politică așa cum interpretează unii critici ai Bisericii această acțiune în favoarea unor valori etice fundamentale.

Biserica are însă și o misiune importantă în Uniunea Europeană: sublinierea identității profund creștine a poporului român. Această identitate nu este doar o realitate sociologică sau declarativă dar trebuie să facă parte din însăși ființa neamului nostru în mod autentic și profund. Un popor nu poate să supraviețuiască cu adevărat în istorie dacă își pierde identitatea și credința creștină este o parte fundamentală a sufletului românesc.

Biserica trebuie deasemenea să se implice activ în formarea unor conștiințe ce refuză în mod absolut discriminarea pe criterii religioase, rasiale sau etnice a oricărei persoane, conclucrând activ cu Statul și în realizarea unui climat de bună înțelegere între populația majoritară românească și etniile minoritare. Biserica poate fi întotdeauna un factor de reconciliere și dialog și nu trebuie să uite nici un moment și acest rol al său. O atenție particulară ar trebui acordată chestiunii populației de etnie romă care trebuie sprijinită în efortul ei de îmbunătățire a nivelului de trai precum și de educație, Biserica putând să încurajeze integrarea socială a acestei etnii semnificative numeric și în România ca și în alte state ale Uniunii. În primul rând Biserica trebuie să fie atentă să nu permită în interiorul ei atitudini de tip naționalist, xenofob, rasist sau antisemit, atitudini profund contrare spiritului Evangheliei.

5.1. Biserica și politica din perspectivă canonică

Biserica și politica nu este o temă nouă, ea aparține subiectului mai larg privind relațiile dintre Biserică și stat. A devenit, însă, o temă deosebit de actuală pentru noi după anul 1989, când Biserica Ortodoxă Română a trebuit să-și redefiniească relațiile ei cu statul, în deplină libertate și în acord cu timpurile de astăzi, dar și cu tradiția sa bimilenară.

Potrivit doctrinei canonice ortodoxe, clericii sunt opriți categoric de a face politică de partid, sub pedeapsa caterisirii. Pentru că propovăduirea Evangheliei este incompatibilă cu politica de partid. Biserica prin definiție înseamnă comuniunea care trebuie să-i cuprindă pe toți,

pe când termenul „partid” vine de la „parte”. În acest sens, clericii nu pot sluji, în același timp, și tuturor și numai unei singure părți. Misiunea clericilor este de a propovădui Evanghelia, iar nu platformele-program. Pastorația urmărește câștigarea credincioșilor pentru Împărăția lui Dumnezeu, iar nu pentru o anumită orientare politică.

În privința raportului laicilor ortodocși cu politica, lucrurile sunt mai simple. Aici Biserica și sfintele canoane nu i-au oprit pe creștini de la implicarea lor în orice formă de politică, singura condiție care s-a impus de la sine a fost aceea de a fi și a rămâne mereu creștini ortodocși adevărați, apărători ai duhului Evangheliei lui Hristos. Prin urmare, Biserica nu-i oprește pe creștinii ei laici de a face fie politică de partid, fie de a se implica în politica națională, ba mai mult, le recomandă acestora de a se implica în politică, în convingerea că, în felul acesta, societatea nu se va îndepărta de valorile creștine. Acolo unde nu sunt valori creștine, nu poate fi o politică adevărată, iar existența umană riscă să cadă, dacă nu într-o societate violentă, cel puțin într-o societate păgână.

În societatea secularizată de astăzi apărarea valorilor creștine este o misiune de mare actualitate, de aceea Biserica trebuie să-i încurajeze vizibil pe creștini de a se implica în politica de partid și în politica națională, în vederea biruinței Evangheliei lui Hristos.

5.2. Reprezentanțele Bisericilor Ortodoxe la Bruxelles

Reprezentarea intereselor ortodoxe pe lângă instituțiile europene a avut loc mai întâi prin intermediul participării Bisericilor Ortodoxe la activitățile Conferinței Bisericilor Europene. Ulterior, aceste Biserici au ajuns la concluzia că o reprezentare de sine stătătoare este mult mai indicată, fiind păstrată în paralel și modalitatea de conjugare a acestor interese cu cele ale altor culte.

Prima prezență de sine stătătoare a intereselor ortodoxe pe lângă instituțiile europene a fost concretizată în 1995, odată cu deschiderea la Bruxelles a Biroului permanent al Patriarhiei Ecumenice. Principala sarcină a Biroului permanent al Patriarhiei Ecumenice este de a milita pentru crearea unei Comisii Europene a Bisericilor Ortodoxe din Europa, după modelul utilizat în prezent de Bisericile Catolice.

În ședința de lucru din luna februarie 2000, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât delegarea unui Reprezentant permanent al Patriarhiei Române, care să fie acreditat pe lângă Uniunea Europeană și Consiliul Europei (Strasbourg), în persoana Înaltpresfințitului Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale. După o perioadă de participări punctuale la evenimente europene și reuniuni de informare și de consultare, Sfântul Sinod al Bisericii

Ortodoxe Române a hotărât, în anul 2005 (temei nr. 4397/2005), organizarea unui Birou Permanent al Bisericii Ortodoxe Române la Bruxelles.

Astăzi există, acreditate pe lângă Instituțiile europene, 5 Birouri de reprezentare ale bisericilor Ortodoxe, care, chiar, dacă fiecare în parte reprezintă propria Biserică autocefală, participă în același timp la promovarea la Bruxelles a unui climat de colaborare interortodox.

5.3. Biserica și Statul din România în contextul actual al Uniunii Europene

Lumea este pentru Biserică mediul în care își desfășoară activitatea, mediul în care aduce la îndeplinire comandamentele primite de la întemeietorul și Capul său Hristos, este realitatea care trebuie recapitulată și îndumnezeită pentru a putea fi înfățișată lui Dumnezeu în unire cu omenirea deja restaurată de Iisus Hristos. De cealaltă parte, Biserica este pentru lume ceea ce este sufletul pentru trup, este realitatea constituită în puntea de legătură între Dumnezeu și lume, este mediul de epectază a lumii în ansamblul ei către destinul ei final, către rațiunea ei eshatologică.

Biserica are datoria să lucreze pentru mântuirea credincioșilor și trebuie să intervină ori de câte ori aceasta este pusă în pericol de acțiunile puterii seculare iar intervenția Bisericii nu trebuie să se reducă la denunțarea acțiunilor distructive ale societății contemporane ci să se extindă în mod pozitiv în direcția determinării credincioșilor să lupte activ pentru eradicarea fenomenelor care atentază la integritatea chipului lui Dumnezeu rezident în ei.

CONCLUZII

Relația dintre Stat și Biserică se poate caracteriza pe de o parte de existența unei reale libertăți religioase, garantată ca atare de către Constituție (art. 29) și vizibilă, de exemplu, în numărul mare de asociații de profil înființate în ultimele două decenii, iar pe de altă parte de absența unei construcții instituționale care să reflecte realitatea socială a vieții religioase. Întârziată și datorită unui cadru dialogal inter-confesional, legea românească privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor (nr. 489/2006), parte a legislației organice, vine să înlocuiască definit și complet baza legală din timpul comunismului (Decretul 177/1948 privind Regimul General al Religiiilor), ale cărei prevederi au fost după 1990 doar parțial suspendate.

Biserica ortodoxă a avut spiritul de a nu se împotrivi mersului istoriei, voite și rânduite de Dumnezeu. Aderarea la Uniunea Europeană a adus, alături de cele rele spiritual, și o serie de oportunități misionare. Se cunoaște din istorie că în timpuri de persecuții biserica a fost mai întărită ca oricând. Fie în timpul persecuțiilor din perioada veche, fie în cele de dată mai recentă.

Spiritualitatea a crescut de fiecare dată și odată cu aceasta și calitatea morală a adepților comunităților creștine. Acum noi oportunități misionar-pastorale ni se deschid.

O Europă ce și-ar pierde identitatea și rădăcinile creștine nu ar mai fi o demnă continuatoare a ultimelor două milenii de istorie europeană și nu ar reuși să intre într-un dialog fecund și real cu celelalte culturi și civilizații, în special cu cea a Islamului care este din ce în ce mai mult o interlocutoare necesară datorită imigrațiilor din ultima perioadă. Biserica este parte integrantă a societății europene și are un rol foarte important în formarea unor conștiințe care să se bazeze pe valori etice profunde și clare și care să refuze relativismul de azi.